

لغمان پيژندنه

لنډه ليکنه : رفيع الله (خواکمن)

Ketabton.com

www.Rafi789&gamil.com

8/19/2016

PH:0787450421

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سريزه

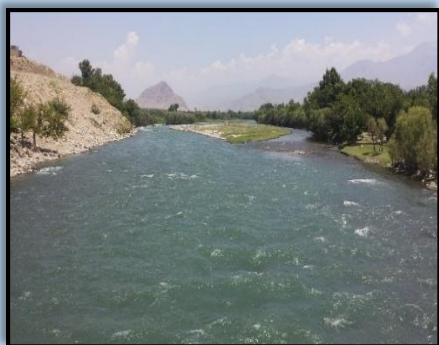
د لوی او مهربان خدای څخه ډیر شکر گزار یم چی ماته
بی ددی توفیق را کړ ترڅو دا لنډه لیکنه ولیکم او له
تاسو سره یی شریکه کړم ترڅو تاسو
محترم وکولای شئ چی دلغمان ولایت په
اره لازم معلومات ترلاسه کړی که څه هم
دانسـان ځینی غلطی کیری آماد ډیر
کوښښ ځینی وروسته بیا هم له تاسو محترم
څخه هیله کوم که په کوم ځای کی
دغلطی سره مخ شوئ په مهربانی سره
غلطی اصلاح او دلاسمون لپاره له مور
سره اړیکه ونیسئ.

دلغمان ولایت په اړه مفصل معلومات

لغمان ولایت د افغانستان یو له شرقی ولایاتو څخه ده چی په کال ۱۳۴۳ هـ ش کی تاسیس شوو چی مرکز یې مهترلام او نوموړی ولایت ۳،۸۴۳ کیلو مترمربع مساحت لری اونفوس یی په ۲۰۰۹ م کال کی ۴۳۵ زره تخمین شوی او ارتفاع یې دبحر له سطحی څخه ۷۷۲ متره ده.

لغمان ولایت چی د هندوکش غرونو په څنډ د کابل سیند په څنګ کی موقیعت لری چی د علینګار او علیشنگ سیندونو دی ولایت ته لاینګلا وربښلی ده

تصویر: از دریای الینګار

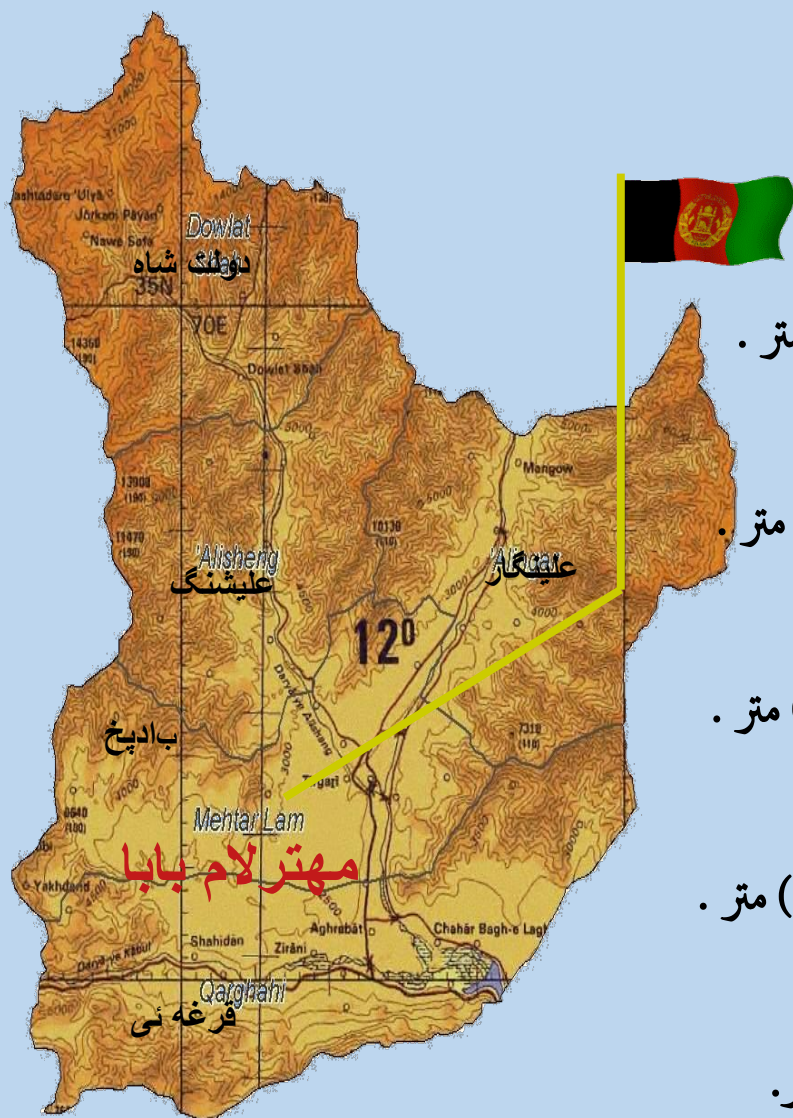
لغمان ولایت دموقیعت له نگاه

لغمان ولایت چی دهیواد یو له ستراتیژیکو ولایاتو څخه ده چی په شرق او جنوب کی له نگرهار سره او شمالی شرق کی له کنړ او شمال کی له نورستان او په شمال غرب کی له پنجشیر او غرب کی له کابل او کاپیسا سره ګډه پوله لری.

چی نوموړی ولایت د مرکز په ګډون شپړاداری واحدونه لری چی په لاندی ډول دی

مهترلام، علینګار، علیشنگ، دولت شاه، قرغه یی، بادپنځ

معلومات مفصل درباره ولسوالی های ولایت لغمان

ولسوالی قرغه نی ارتفاع ازبجر (650) متر .

ولسوالی علینگار ارتفاع ازبجر (950) متر .

ولسوالی علیشنک ارتفاع ازبجر (1000) متر .

ولسوالی دولت شاه ارتفاع ازبجر (1550) متر .

ولسوالی باد پخ ارتفاع از بجر (850)متر.

لغمان ولایت دتاریخ له پلوه

په لغمان ولایت کی دتولوقریو شمیر ۶۴۰ ده چی لغمان یو وخت دالینایانومربوطه سیمه وه چی دا ولایت دبودایانو دمدنیت مرکز هم یاد شوی دی او برعلاوه داشوکا (چی دهند دیوریای پادشاه وه) دتیگو نوشتونه بل دپرونتی اثار اویو شمیر دبودایانو اثار چی هلته موجود دی چی دمحققانو دتوجه یی خان ته جلب کړه حدودالعلم چی دهغی بت خانی ته اشاره کولی شوو او مختلف تاریخی روایتونه دمترلام یا مترلمک بنار په اړه شته ده.

په لغمان ولایت کی میشت قومونه

په لغمان ولایت کی مختلف قومونه ژوند کوی چی عبارت دی له <<<

پښتون، تاجک او پشیان

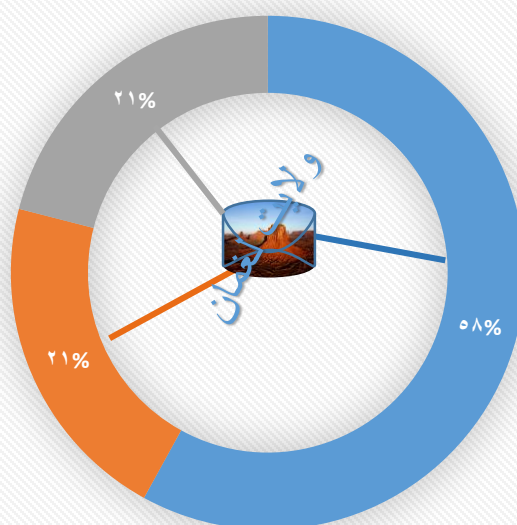
معلومات بیشتر درباره اقوام در صفحه ۶

د قومونو په اړه لا زیات معلومات

لکه څنګه چې مور ټول په دی پوهیږو چې په لغمان ولایت کی بیلابیل قومونه ژوند کوی چې له هغی ډلی نه یی ۵۸٪ فیصده د پښتون قوم او ۲۱٪ فیصده د تاجک قوم او ۲۱٪ فیصده د پشیمان قوم ددی ولایت نفوس تشکیلوی

چې پښتانه دلغمان د مرکز په شمول په ټولو ولسوالیو کی ژوند کوی او تاجک د مرکز په شمول د علینګار او قرغیو په ولسوالیو کی او پشیمان په علیشنگ، بادپخ دولت شاه او د علینګار په جګو درو کی ژوند کوی.

percent of population in laghman province
relation tribes

■ پښتانه ■ تاجک ■ پشیمان

ددى ولايت پښتانه دسهاكو صايبانو هوت خيلو خروتو رستم خيلو الكوزيو نيازيو مچين خيلو اكاخيلو او وردكو له قبيلو څخه دى.

دلغمان ولايت مشاهيرين

محمد نور بابا، گل پاچا الفت، محمد شاه بابكر خيل، قيام الدين كشاف، محمد اسماعيل يون، سعيد افغانى حبيب الرحمن مھدى، ميرمن سايره، عبدالله لغمانى، اسحاق ننگيال، محمد حنيف اتمر، زلى هيوادمل، ډاکټر عبدالظاهر (صدر عظم اسبق) زلى خليلزاد، ډاکټر محمد حسن کاکړ، صديق کاوون غلام حسن خان ساپى، اسعدالله دانش، عبدالحق وطنوال، مولوى حبيب الرحمن

احمد ظاهر (اوازخوان)، منگل (اوازخوان)، شفيق مريد (اوازخوان)

ولسى شاعر اور بناد محمد نور بابا

ډاکټر عبدالله لغمانى

کلتور

لکه څنگه چی لغمان له ننګرهار، اوکنړ ولایت سره
گډه پوله لری له همدی کبله په یاد ولایت کی
کلتوری کارونه هم سم پرمخ ځی.

اوله بل پلوه دلغمان ولس دخپل کلتور په ساتنه کی
رغنده رول لوبولی چی له همدی کبله نسبتاً دنورو ولایتونو څخه
په کلتوری مسایلو کی لاهم ځانګړی ځای لری.

- په لغمان ولایت کی زیات انجمنونه (انجمن) شته ده چی دمثال په ډول
دیون فرهنگي انجمن، دخبریالانو او دلیکوالانو د زون شرق
مستقل انجمن، دلمپکا ادبی بنسټ، دلغمان ادبی بهیر او داسی نور

- چی په لغمان ولایت کی د لومړی ځل لپاره په ۱۳۷۷ه ش کی د
لغمان یون فرهنگي انجمن تاسیس شوو

- اوپه لغمان ولایت کی یوه پسرلني مشاعره د سمسور
لغمان په نوم دلغمان دااطلاعات او فرهنگ په ریاست کی جوړیږی
چی دلغمان دخلکونه علاوه دګرد افغانستان نه ورته شاعران
اوخلک راځی او خپله مینه ورسره شریکوی.

- اوس مهال په لغمان ولایت کی دشاعرانو او لیکوالانو
شمیردیر زیات دی

چی له دی ډلی نه لسګونه شاعران اولیکوالان پشیان هم دی.

لغمان ولایت هم دنور ولایتونو په شان ځانته موسیقي لری چی دموسیقي آلات یی عبارت دی له هارمونی، تبلی، نغاری، سورنی او داسی نور یی دیاد ولو وړ دی په لغمان ولایت کی دپښتواشعارو فلکورات چی خلک یی په محلاتو کی وایی عبارت دی له (بگتی، سروکی، لوبه، مقام) او داسی نور...

دسترگو مهترلام کی دبانہ په مینه ناست دی

دمحلی اشعارو مثال

لغانه درنه څارشم ستا خندا درنګینوده

مدنی نهادونه

په یاد ولایت کی زیاد مدنی نهادونه شتون لری دبیلګی په توګه دعلینګارفرهنګی یون، لغمان ادبی بهیرچی پورته هم ذکر شوی وه، اتحادیه حمایت حقوق زنان، او د ځوانانو اتحادیه په لغمان کی.

معارف

لغمان ولايت يو له هغو ولايتونو څخه ده چي دنفوس ډيره برخه يي ځوانان تشکيلوي همدا يي دليل ده چي په لغمان ولايت دسواد کچه نسبتاً لوړه ده خو لاتراوسه پوري ورته خاصه توجه ونه ده شوي که څه هم په ياد ولايت ۲۹۱ مکاتب موجود دي چي د هغی له جملی ۱۱۹ يي ليسي او نور يي ابتدايه مکاتب دي د رياست معارف د مسؤلينو د معلوماتو په اساس په ياد ولايت کي د زده کونکو شمير په مجموعی ډول ۱۷۸۱۷۱ تنوته رسيږي چي له دي جملی نه يي ۸۰۶۱۸ نجوني او متبقي يي هلکان دي او په دي ولايت کي د بنوونکو شمير هم څه د پاسه ۴۰۹۸ تنوته رسيږي چي له هغی ډلي يي ۳۱۱ تنه بنځينه بنوونکي او متبقي يي نارينه بنوونکي دي

لغمان که څه هم دمکاتبو او بنوونکو له پلوه کومه کمی نه لري خو دباتجربه بنوونکو نه شتون د ياد ولايت دمعارف ستونزی لاپسي ډيري کړي دي

په لغمان ولایت کی یو پوهنتون څلور بابہ د زراعت لیسې یو د تخنیک او یو دارالعلوم، دوه انیسټوټونه او یو مرکزی دارالعلوم له څلورو الحاقیو سره او ۱۴ بابہ مدرسونه چی په یاد ولایت کی فعالیت کوی.

او په یاد ولایت کی څلور بابہ خصوصی مکاتب دی چی لسگونو زده کونکو ته یی د زده کړی زمینه برابره کړی ده.

صنعت

لغمان ولایت په خپل سټراټیژیک موقعیت سره سره بڼه محیط د صنعت لپاره لری مگر څنگه چی لازمه ده هغومره یی رشد نده کړی لامیل یی د مرکزی ادارې پس ملاتړده.

لغمان دکار کولو لپاره خه آب او هوا لری مگر څنگه چی لازمه ده کارورته نده شوی په لغمان کی صنعتی فابریکی ډیری کمی دی او که شته نوهغه هم ډیری کوچنی دی چی په یاد ولایت کی یوه وړه دچپلکو جوړولو فابریکه او یوه دنجاری، یوه د روب او یوه دپامیرکولا فابریکه شته ده چی ددی نه بغیر بله هیڅ صنعتی فابریکه په یاد ولایت کی شتون نه لری او نه لاتر اوسه چا سرماییه کناری کړی ده که خه هم دهیواد ډیر لوی سرماییه داران دلغمان څخه دی خو تر اوسه پوری یی یاد ولایت ته کوم خدمت نه ده کړی.

زراعت

په لغمان ولایت کی مهمی زراعتی ځمکی شته او داوبو له پلوه هم یاد ولایت غنی ده چی دکابل سیند علاوه دعلینگار او علیشنگ سیندونو د او یو شمیر کاریزونو او شاه گانو یاد ولایت داوبوله اړخه غنی کړی دی او همدا یی عمده دلیل ده چی زیات شمیر خلک یی په زراعت بوخت دی.

سبزیجات او نور نباتی محصولات نه یوازی دلغمان دخلکو بلکه دنورو مشرقی او دکابل دخلکو اړتیا پوره کوی.

او یاد ولایت د وریجو او غنمو علاوه د لوبیا، کدو، فاصلی، لپیرو او داسی نوری مختلفی ترکیاری او تازه میوی هم په یاد ولایت کی بڼه حاصلات لری د مثال په ډول توت، انخړ، مښه زردالو، چهارمغز، کینو، نارنج، مالته، لیمو او همدا راز بله ځانگړی میوه چی د یاد ولایت په غرونوکی شته ده یعنی جالغوزه چی په نری ځانگړی شهرت هم لری او دیاد ولایت په غرونوکی د ارچه، صبر، بلوط او د چینارونو نه علاوه د نورو ونو ځنگلونه هم شته ده.

سیندونه او بندونه

پوښتنه: آیا د سیندونو مخه بندونه نیولی شی؟
که مو جواب هو یا نه وی نو دلیل یې څه ده

اصل موضوع

په لغمان ولایت کې دوه لوی سیندونه بهیږی چې یو یی د علینگار سیند او بل یی د علیشنگ سیند دی چې وروسته د قرغیو په ولسوالي کې د کابل له سیند سره یو ځای کیږی چې اوبه یی د ډرونټی بند ته لویږی د ډرونټی بند چې د قرغیو ولسوالی مربوطاتوکی ده چې برق یی د ننګرهار ولایت لپاره ځانګړی شوی ده او د ۱۳۹۳ هـ ش راهیسی د علینگار پر سیند د بند د جوړولو خبری ډیږی تندی روانی دی چې دیاد بند په جوړیدو سره به د لغمان نه علاوه د ننګرهار او کابل ولایتونو د برق ستونزی هم هوار ی شی.

اجتماعی رسنی

په لغمان ولایت کی زیادی اجتماعی رسنی نشرات لری.

- په عمومی توگه اوس مهال دوه ډوله رسنی د زیاد شهرت درلودونکی

دی (۱ صوتی ۲) تصویری

1) صوتی رسنی: په یاد ولایت کی زیادی صوتی رسنی فعالیت لری چی عبارت دی د لغمان ملی رادیو، کاوون غیر رادیو، کله گوش رادیو او نوبت رادیو څخه.

او په یاد ولایت کی زیادی هغه صوتی رسنی هم فعالیت لری چی مرکزونه یی په ننگرهار ولایت کی دی چی هغه عبارت دی له ننگرهار ملی رادیو، نرگس رادیو، شرق رادیو، اصلاح، مرام، کلید اباسین، صفا، نن، همیشه بهار، انعکاس، اومینه رادیو

دمینی راډیو ځانگړی خپرونی په لاندی ډول دی

- هغه صوتی رسنی چی له کابل نه یی نشرات په لغمان کی اوریدل کییری عبارت دی له ارمان ، اراکوزیا ، اریانه ، بی بی سی ، ازادی راډیو ، امریکا غیر اشنا راډیو ، مشال ، سیټا ، نوا گوربت ، کابل ملی راډیو ، سلام وطندار ، شمشاد .....

تصویری رسنی

په لغمان ولایت کی یوہ تصویری رسنی شته چی عبارت ده د لغمان ملی تلویزون نه چی هغه هم په یو شبانه روز کی شو ساعته خپرونی لری.

هغه تصویری رسنی چی دکابل نه یی خپرونی په لغمان کی اوریدل کیږی عبارت دی ملی تلویزون، آشنا، طلوع نیوز، لمر ژوندون، شمشاد، خورشید، نور، او دیک تلویزون ده.

چاپی رسنی

په یاد ولایت کی یو شمیر چاپی رسنی هم شته چی تراوسه یی فعالیتت بنی پایلی له خآن سره لری موجودی دی چی یادی چاپی رسنی عبارت دی دلغمان مجله، شینکی لغان مجله روهان مجله، نورلام مجله دلغمان خوانانومجمله، اورا مجله ده چی یادی مجلی په ډیر لوړ کیفیت سره نشرات کوی اما اوس دلمنځه تلو له گواښ سره مخ دي.

سپورت

لغان چی دسپورت دکور په نوم هم یاد شوی دی او مختلف لوبی پکی کیبری چی دهغی له ډلی نه یی خوسئ، ولیبال او کریکت ډیری مشهوری لوبی دی اما اوس مهال یی دخلکو ډیره توجو دکریکت لوبی ته ده چی دهغی عمده دلیل هم دافغانستان وروستی بریاوی دی.

دافغان کریکټ ملی لوبډلی د وروستیو بریاوو نه یواځی د افغان
لوړ پورچارواکو پام ځانته راږولی بلکی د کریکټ دنړیوالی شورا
پام یی هم ځانته جلب کړی ده

ریچرډ ډان چی د کریکټ دنړیوالی شورا د لوړ مهارتونویا (های
پرفارمنس) مشر دی ویلی چی د کریکټ نړیواله شورا
دافغانستان وروستی بریاوی ستایي او یادی لوبډلی ته دلا
بریاوو هیله لری او زیاته یی کړه که چیرته افغان لوبډله
غواړی چی لا بریالی اوسی نو باید خپلو هسوته دوام
ورکړی ترڅو دنړی اتله لوبډله اوسی.

راشد ارمان

ومن الله توفيق

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**